TEISINGUMO TEISMO (pirmoji kolegija) SPRENDIMAS

2021 m. liepos 15 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – SESV 268, 270, 340 ir 343 straipsniai – Protokolas (Nr. 7) dėl Europos Sąjungos privilegijų ir imunitetų – 11, 17 ir 19 straipsniai – Buvęs Europos Komisijos narys – Imunitetas nuo jurisdikcijos – Ieškinys dėl deliktinės atsakomybės – Imuniteto atšaukimas – Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisdikcija“

Byloje C-758/19

dėl *Polymeles Protodikeio Athinon* (Atėnų pirmosios instancijos teismas, Graikija) 2019 m. birželio 18 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2019 m. spalio 16 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

OH

prieš

ID

TEISINGUMO TEISMAS (pirmoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas J.-C. Bonichot, teisėjai L. Bay Larsen, C. Toader, M. Safjan ir N. Jääskinen (pranešėjas),

generalinis advokatas M. Bobek,

kancleris A. Calot Escobar,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

– OH, atstovaujamo *dikigoros* G. Trantas,

– ID, atstovaujamo *dikigoros* E. Politis,

– Europos Komisijos, atstovaujamos M. Konstantinidis, T. S. Bohr ir S. Delaude,

susipažinęs su 2021 m. vasario 2 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

* Proceso kalba: graikų.

priima šį

Sprendimą

1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl SESV 343 straipsnio ir Protokolo (Nr. 7) dėl Europos Sąjungos privilegijų ir imunitetų (OL C 202, 2016, p. 266; toliau – Protokolas dėl privilegijų ir imunitetų) 11, 17 ir 19 straipsnių išaiškinimo.

2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant OH, buvusio Europos Komisijos laikinojo tarnautojo, ir Graikijos piliečio ID, buvusio Europos komisaro (toliau – Komisijos narys), ginčą dėl pastarojo neteisėto elgesio, dėl kurio OH jam priekaištauja ir kuris lėmė tai, kad Komisija nutraukė ieškovo darbo sutartį.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

3 Protokolo dėl privilegijų ir imunitetų 11 straipsnio a punktas išdėstytas taip:

„Sąjungos pareigūnams ir kitiems tarnautojams, neatsižvelgiant į jų pilietybę, kiekvienos valstybės narės teritorijoje:

a) pagal Sutarčių nuostatas dėl pareigūnų ir kitų tarnautojų atsakomybės Sąjungai ir dėl Europos Sąjungos Teismo jurisdikcijos spręsti ginčus tarp Sąjungos ir jos pareigūnų bei kitų tarnautojų suteikiamas imunitetas nuo jurisdikcijas dėl jų veiksmų, atliktų einant pareigas, įskaitant pasakytas ar rašytines kalbas. Šis imunitetas lieka galioti ir jiems nustojus eiti pareigas.“

4 Šio protokolo 17 straipsnyje numatyta:

„Privilegijos, imunitetai ir lengvatos Sąjungos pareigūnams ir kitiems tarnautojams yra taikomos tiktai Sąjungos labui.

Kiekviena Sąjungos institucija privalo atšaukti savo pareigūno ar kito tarnautojo imunitetą, jei, šios institucijos nuomone, tokio imuniteto atšaukimas neprieštarauja Sąjungos interesams.“

5 Minėto protokolo 19 straipsnyje numatyta:

„11–14 straipsniai ir 17 straipsnis taikomi Europos Vadovų Tarybos pirmininkui.

Jie taip pat taikomi Komisijos nariams.“

Graikijos teisė

6 Pagal *Kodikas Politikis Dikonomias* (Civilinio proceso kodeksas) 3 straipsnio 2 dalį užsieniečiams, kuriems suteiktas imunitetas nuo jurisdikcijos, netaikoma Graikijos teismų jurisdikcija, nebent ginčas yra susijęs su daiktinėmis teisėmis į nekilnojamąjį turtą.

7 Be to, pagal Civilinio proceso kodekso 24 straipsnį Graikijos piliečiams, kuriems suteiktas imunitetas nuo jurisdikcijos, taip pat užsienyje pareigas einantiems valstybės tarnautojams taikoma jų nuolatinės gyvenamosios vietos iki išsikėlimo teismo arba, jei gyvenamosios vietos Graikijos teritorijoje neturėjo, – šios valstybės narės sostinės teismų jurisdikcija.

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

8 2014 m. lapkričio 1 d. Komisija, remdamasi Kitų Europos Sąjungos tarnautojų įdarbinimo sąlygų (toliau – KTĮS) 2 straipsnio c punktu, įdarbino OH kaip laikinąjį tarnautoją; jis turėjo eiti Komisijos nario kabineto vadovo pavaduotojo pareigas, priskiriant jį prie AD 12 lygio 2 pakopos.

9 Nuo 2015 m. spalio 1 d. OH šiame kabinete buvo patikėtos eksperto pareigos, priskiriant jį prie AD 13 lygio 2 pakopos.

10 2016 m. balandžio 27 d. raštu Komisija pranešė OH apie jo, kaip laikinojo tarnautojo, darbo sutarties nutraukimą nuo 2016 m. rugpjūčio 1 d., motyvuodama tuo, jog jis prarado Komisijos nario pasitikėjimą.

11 2016 m. liepos 27 d. OH, remdamasis Europos Sąjungos pareigūnų tarnybos nuostatų (toliau – Pareigūnų tarnybos nuostatai) 90 straipsniu, pateikė skundą dėl sprendimo nutraukti jo darbo sutartį; Komisija šį skundą atmetė 2016 m. lapkričio 28 d.

12 2017 m. kovo 10 d. OH pareiškė ieškinį Europos Sąjungos Bendrajame Teisme dėl šio sprendimo atmesti skundą.

13 2019 m. sausio 10 d. Sprendimu *RY / Komisija* (T-160/17, EU:T:2019:1) Bendrasis Teismas panaikino Komisijos sprendimą nutraukti OH sutartį, motyvuodamas tuo, kad nebuvo paisoma jo teisės pirma būti išklausytam. Bendrojo Teismo teigimu, Komisija neįrodė, kad iki sutarties nutraukimo OH turėjo galimybę veiksmingai pateikti savo nuomonę.

14 Priėmus tokį sprendimą Komisija išklausė OH, o 2019 m. balandžio 10 d. sprendimu vėl nutraukė jo darbo sutartį. Tada, remdamasis Pareigūnų tarnybos nuostatų 90 straipsniu, OH dėl tokio sprendimo pateikė naują skundą; 2019 m. rugpjūčio 14 d. Komisija jį atmetė.

15 2019 m. gruodžio 2 d. OH pareiškė ieškinį Bendrajame Teisme dėl šio sprendimo atmesti skundą panaikinimo. 2021 m. sausio 13 d. Sprendimu *RY / Komisija* (T-824/19, nepaskelbtas Rink., EU:T:2021:6) Bendrasis Teismas šį ieškinį atmetė.

16 2017 m. rugsėjo mėn., t. y. tuo metu, kai Bendrajame Teisme vyko procesai, OH prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme, būtent *Polymeles Protodikeio Athinon* (Atėnų pirmosios instancijos teismas, Graikija), pareiškė ieškinį, kuriame prašo įpareigoti Komisijos narį atlyginti žalą; ieškovo teigimu, šią žalą jis patyrė dėl Komisijos nario šmeižikiškų teiginių, kuriais jam buvo priekaištaujama dėl abipusio pasitikėjimo ryšio nutrūkimo ir netinkamo pareigų vykdymo. Toks Komisijos nario elgesys lėmė tai, kad Komisija nutraukė OH darbo sutartį, todėl jam buvo padaryta turtinė žala, kurią jis įvertino 452 299 EUR; šią sumą sudaro prarastas darbo užmokestis už laikotarpį nuo 2016 m. lapkričio 1 d. iki 2019 m. spalio 31 d. OH prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo taip pat prašo priteisti iš Komisijos nario 600 000 EUR neturtinės žalos atlyginimą ir nurodyti šiam atsiimti neteisingus ir melagingus teiginius, dėl kurių jam esą buvo padaryta žala.

17 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad OH ieškinys pareikštas buvusiam Komisijos nariui, kuris, nors ir yra Graikijos pilietis, pagal SESV 343 straipsnį ir Protokolo dėl privilegijų ir imunitetų 11, 17 ir 19 straipsnius turi imunitetą nuo jurisdikcijos. Tokiomis aplinkybėmis šiam teismui kyla abejonių dėl atitinkamų Sąjungos normų aiškinimo ir jo jurisdikcijos nagrinėti tokį ginčą.

18 Be to, iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad 2017 m. gruodžio 22 d. Komisijos Žmogiškųjų išteklių ir saugumo generalinis direktoratas pateikė pažymą, kurioje nurodyta, kad „pagal [Protokolo dėl privilegijų ir imunitetų] 11 ir 19 straipsnius <…> [Komisijos narys dėl jo einamų pareigų] <…> turi imunitetą nuo veiksmų, atliktų einant pareigas, įskaitant pasakytas ar rašytines kalbas. Imunitetą gali atšaukti Komisijos narių kolegija nacionalinio teismo prašymu, nebent tokio imuniteto atšaukimas prieštarauja Sąjungos interesams.“

19 Būtent šiomis aplinkybėmis *Polymeles Protodikeio Athinon* (Atėnų pirmosios instancijos teismas, Graikija) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar [Protokolo dėl privilegijų ir imunitetų] 11 straipsnyje vartojamos sąvokos „imunitetas nuo jurisdikcijos“ <…> ir „imunitetas“ <…>, atsižvelgiant į jų formuluotę ir siekiamą tikslą, yra identiškos?

2. Ar [Protokolo dėl privilegijų ir imunitetų] 11 straipsnyje nurodyti „imunitetas nuo jurisdikcijos“ ir „imunitetas“ taikomi ne tik dėl baudžiamojo persekiojimo, bet ir dėl civiliniuose ieškiniuose, kuriuos Komisijos nariams pareiškia žalą patyrę tretieji asmenys, pateiktų reikalavimų?

3. Ar Komisijos nario „imunitetas nuo jurisdikcijos“ gali būti atšauktas nagrinėjant jam pareikštą civilinį ieškinį, kaip antai nagrinėjamą ieškinį? Jei atsakymas būtų teigiamas, kas turi inicijuoti imuniteto atšaukimo procedūrą?

4. Ar Sąjungos teismai turi jurisdikciją priimti sprendimą byloje dėl ieškinio dėl deliktinės atsakomybės, kaip antai šioje byloje nagrinėjamo ieškinio Komisijos nariui?“

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl ketvirtojo klausimo

20 Ketvirtuoju klausimu, kurį reikia nagrinėti pirmiausia, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Europos Sąjungos Teisingumo Teismas turi išimtinę jurisdikciją nagrinėti buvusio Komisijos laikinojo tarnautojo pareikštą ieškinį dėl deliktinės atsakomybės už neteisėtą elgesį, dėl kuriuo jis priekaištauja šios institucijos nariui, su kuriuo kartu dirbo ir dėl kurio veiksmų ši institucija nutraukė darbo santykius su šiuo tarnautoju.

21 Pirma, reikia pabrėžti, kad pagal SESV 268 straipsnį, siejamą su SESV 340 straipsnio antra ir trečia pastraipomis, Teisingumo Teismo jurisdikcijai priklauso spręsti ginčus, susijusius su žalos, kurią, eidami savo pareigas, padaro Sąjungos institucijos ar jų tarnautojai, atlyginimu.

22 Be to, pagal suformuotą jurisprudenciją tik Teisingumo Teismas turi jurisdikciją nagrinėti ginčus dėl Sąjungos deliktinės atsakomybės, o ne nacionaliniai teismai (šiuo klausimu žr. 1979 m. vasario 13 d. Sprendimo *Granaria*, 101/78, EU:C:1979:38, 16 punktą ir 2010 m. liepos 29 d. Sprendimo *Hanssens-Ensch*, C-377/09, EU:C:2010:459, 17 punktą).

23 Konkrečiai kalbant, tai pasakytina apie prašymą atlyginti žalą, padarytą dėl Sąjungos tarnautojų veiksmų, kurie dėl savo vidinio ir tiesioginio ryšio yra būtinas institucijoms patikėtų užduočių tęsinys (šiuo klausimu žr. 1969 m. liepos 10 d. Sprendimo *Sayag*, 9/69, EU:C:1969:37, 7 punktą).

24 Antra, kaip ne kartą yra nurodęs Teisingumo Teismas, bet kokiam Sąjungos pareigūno ar tarnautojo ir institucijos, kurioje jis dirba, ginčui, kilusiam dėl suinteresuotąjį asmenį su institucija siejančių darbo santykių, taikomi SESV 270 straipsnis ir Pareigūnų tarnybos nuostatų 91 straipsnio 1 dalis (2015 m. rugsėjo 10 d. Sprendimo *Réexamen Missir Mamachi di Lusignano / Komisija*, C-417/14 RX-II, EU:C:2015:588, 38 punktas ir 2020 m. birželio 4 d. Sprendimo *Schokker / AESA*, C-310/19 P, nepaskelbtas Rink., EU:C:2020:435, 50 punktas).

25 Iš tiesų, viena vertus, SESV 270 straipsnyje numatyta, kad Teisingumo Teismo jurisdikcijai priklauso spręsti Sąjungos ir jos tarnautojų ginčus neperžengiant Pareigūnų tarnybos nuostatuose ir KTĮS nustatytų ribų ir laikantis juose numatytų sąlygų. Kita vertus, pagal Pareigūnų tarnybos nuostatų 91 straipsnio 1 dalį bet kuris Sąjungos ir asmens, kuriam taikomi šie nuostatai, ginčas dėl tokio asmens nenaudai priimto akto teisėtumo priklauso Teisingumo Teismo jurisdikcijai.

26 Nagrinėjamu atveju iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad ieškinį dėl deliktinės atsakomybės OH, kaip buvęs Komisijos laikinasis tarnautojas, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme pareiškė buvusiam Europos komisarui.

27 Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad turtinė ir neturtinė žala, kurios atlyginimo OH reikalauja iš Komisijos nario, grindžiama šio nario šmeižikiškais teiginiais, nes jis kaltino OH dėl abipusio pasitikėjimo praradimo ir netinkamo pareigų vykdymo; remdamasi šiais teiginiais Komisija nutraukė OH darbo šios institucijos tarnyboje sutartį.

28 Kaip generalinis advokatas pažymėjo išvados 37 ir 42 punktuose, tariama žala, nagrinėjama pagrindinėje byloje, atsirado dėl to, kad nutrūko darbo santykiai, kai Komisijos narys pareiškė, jog nebepasitiki OH. Vis dėlto toks pareiškimas buvo padarytas einant Komisijos nario pareigas. Iš tikrųjų šis pareiškimas buvo padarytas grindžiant šio nario sprendimą atsisakyti OH paslaugų; šis sprendimas priklauso jo kompetencijai organizuoti savo kabineto darbą suburiant asmenis, kuriais jis pasitiki, kad galėtų kuo geriau įvykdyti jam, kaip Europos komisarui, patikėtas užduotis.

29 Iš to matyti, kad elgesys, dėl kurio OH priekaištauja Komisijos nariui, iš tikrųjų yra pastarojo atliekamas kabineto personalo valdymas. Todėl toks elgesys turi būti laikomas glaudžiai susijusiu su šio nario pareigų vykdymu, kaip būtinas užduočių, patikėtų jam dėl šių einamų pareigų, tęsinys, kaip tai suprantama pagal šio sprendimo 23 punkte nurodytą Teisingumo Teismo jurisprudenciją.

30 Iš Teisingumo Teismo turimos bylos medžiagos matyti, kad ieškovas pagrindinėje byloje buvo įdarbintas kaip Komisijos laikinasis tarnautojas pagal KTĮS 2 straipsnio c punktą.

31 Taigi, jei paaiškėtų, kad priežastinis ryšys tarp, pirma, elgesio, dėl kuriuo priekaištaujama Komisijos nariui, ir, antra, OH nurodytos žalos nėra tiesioginis, nes šią žalą lėmė galutinis sprendimas atleisti iš darbo, kurį 2016 m. balandžio 27 d. priėmė Komisijos Žmogiškųjų išteklių

ir saugumo generalinio direktorato generalinis direktorius, nors procedūrą, kuriai pasibaigus buvo priimtas toks sprendimas, inicijavo Komisijos narys, ginčo pagrindinėje byloje dalykas būtų darbo santykiai, siejantys OH su Sąjungos institucija, būtent Komisija.

32 Be to, OH tvirtina, kad elgesys, dėl kuriuo jis priekaištauja Komisijos nariui, ne tik pakenkė jo ateičiai ir Sąjungoje vykdomai jo profesinei veiklai, bet dėl jo jis taip pat neteko 452 299,32 EUR darbo užmokesčio, kurį būtų gavęs iš Komisijos, jei jo darbo sutartis nebūtų anksčiau laiko nutraukta.

33 Šiomis aplinkybėmis buvusio Sąjungos laikinojo tarnautojo, pavyzdžiui, OH, ieškinys dėl deliktinės atsakomybės, pareikštas dėl tariamų buvusio Komisijos nario, su kuriuo jis tiesiogiai dirbo, neteisėtų veiksmų, kai pastarasis nusprendė netęsti šio bendradarbiavimo, grindžiamas šį tarnautoją su Komisija siejusiais darbo santykiais. Taigi toks ieškinys patenka į SESV 270 straipsnio ir Pareigūnų tarnybos nuostatų 91 straipsnio 1 dalies, kuri taikoma pagal KTĮS 46 straipsnį, taikymo sritį. Jis taip pat patenka į SESV 268 straipsnio, siejamo su SESV 340 straipsniu, taikymo sritį, nes juo siekiama, kad būtų atlyginta žala, kilusi dėl tariamai neteisėtų veiksmų, kuriuos Komisijos narys padarė eidamas savo pareigas.

34 Vadinasi, remiantis šiomis nuostatomis Teisingumo Teismas turi išimtinę jurisdikciją priimti sprendimą dėl tokio ginčo.

35 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į ketvirtąjį klausimą reikia atsakyti taip: Teisingumo Teismas, o ne nacionaliniai teismai turi išimtinę jurisdikciją nagrinėti buvusio Komisijos laikinojo tarnautojo pareikštą ieškinį dėl deliktinės atsakomybės už neteisėtą elgesį, dėl kuriuo jis priekaištauja šios institucijos nariui, su kuriuo kartu dirbo ir dėl kurio veiksmų ši institucija nutraukė darbo santykius su šiuo tarnautoju. Toks ieškinys turi būti pareikštas ne atitinkamam Komisijos nariui, o Sąjungai, atstovaujamai Komisijos.

Dėl pirmojo, antrojo ir trečiojo klausimų

36 Atsižvelgiant į atsakymą į ketvirtąjį klausimą, į pirmąjį, antrąjį ir trečiąjį klausimus atsakyti nereikia, nes prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas neturi jurisdikcijos priimti sprendimo dėl ginčo pagrindinėje byloje.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

37 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (pirmoji kolegija) nusprendžia:

Europos Sąjungos Teisingumo Teismas, o ne nacionaliniai teismai turi išimtinę jurisdikciją nagrinėti buvusio Europos Komisijos laikinojo tarnautojo pareikštą ieškinį dėl deliktinės atsakomybės už neteisėtą elgesį, dėl kuriuo jis priekaištauja šios institucijos nariui, su kuriuo kartu dirbo ir dėl kurio veiksmų ši institucija nutraukė darbo santykius su šiuo tarnautoju. Toks ieškinys turi būti pareikštas ne atitinkamam Komisijos nariui, o Europos Sąjungai, atstovaujamai Komisijos.

Parašai.